

SHRNUTÍ ČR/Lichtenštejní

Žaloba Nadace knížete z Lichtenštejna z prosince 2018 na český stát, v níž se rodina knížete domáhá navrácení nezákonně okupovaného majetku na území České republiky, je výsledkem zřetězení mnohých historických událostí:

Komunistické a prosovětské síly hodlaly po roce 1945 zabrat veškerý majetek Lichtenštejnů v Československu stůj co stůj. Důvody byly tři. Ideologický (neměli rádi šlechtu), strategický (novým vládcům se nehodilo, aby ve střední Evropě zůstal silný, sebevědomý a prozápadně smýšlející rod) a finanční. Ale jak to udělat? Kníže byl hlavou nezávislého státu; státu, který zůstal za války přísně neutrální, nikdy neuznal Protektorát, odvrátil na svém území nacistický puč, poskytoval pas nebo azyl řadě Židů a strachoval se o vlastní bezpečí před Hitlerem. Na knížecích statcích v Československu podporovalo vedení v době války české zaměstnance, ředitel byl na půl roku uvězněn gestapem za pomoc vdovám po popravených v rámci tzv. Heydrichiády, Lichtenštejní byli Berlínem považováni za „nepřátele Říše“.

Ani nejhorlivější komunističtí ideologové nemohli uspět s lživými obviněními či legendami o kolaboraci Lichtenštejnů. Proto se ministerstva vnitra a zemědělství, vedená ještě před rokem 1948 komunisty, rozhodla udělat z nich „Němce“: tvrdila, že kníže se při sčítání lidu v roce 1930 přihlásil k německé národnosti. Z dnešních archivů víme, že to byla lež. Co také víme: Profesor František Weyr, spoluvůrce československé ústavy z roku 1918, vypracoval po konci druhé světové války posudek, v němž varuje před aplikací tzv. Benešových dekretů na knížecí rod, když tvrdil, že to bude odporovat domácímu i mezinárodnímu právu. V této linii připravil posléze Nejvyšší správní soud v Brně rozsudek prohlašující zabrání majetku knížete za nezákonné. Jenže než mohl být tento rozsudek vyhlášen, přišel Vítězný únor '48. Soudci se ocitli pod politickým tlakem a Nejvyšší správní soud, nově přesunutý do Bratislavy, v roce 1951 zabrání majetku Lichtenštejnů potvrdil. Stačil mu jediný argument bez důkazů: „je notorieta, že Lichtenštejní jsou Němci“.

Československo se po válce vypořádalo se Švýcary, Rakušany, Američany nebo Italy, kterým zabralo – většinou na základě etnické nebo jazykové příslušnosti - majetek. S Lichtenštejnem ani Lichtenštejnskem k žádnému vypořádání nikdy nedošlo. Československo raději blokovalo po několik dlouhých desetiletí obnovení diplomatických vztahů, na což bohužel český stát navázal i po roce 1989. Navzdory vyjádření ministra zahraničí Jiřího Dienstbiera a dalších českých politiků, že si přejí rozvoj vzájemných vztahů a vyřešení otevřených otázek mezi oběma zeměmi. Diplomatie vztahy byly formálně obnoveny až v roce 2009 a jediným vstřícným krokem ČR bylo zřízení společné česko-lichtenštejnské komise historiků. Výsledky její mnohaleté práce potvrdily, že „tzv. otevřené otázky“ skutečně existují a bylo by třeba vyřešit je jednáním, a nikoli soudy.

Československo se při zabírání majetku po válce nezdržovalo právními postupy. Tak se stalo, že stovky pozemků byly ještě po roce 1989 napsány v katastru na knížete a jeho předky. Když se blížilo obnovení diplomatických vztahů, stát se snažil potichu přepsat řadu zbývajících pozemků na sebe. Některé katastrální úřady to odmítly provést, neboť podle nich stát nepředložil dostatečné důkazy o tom, že mu nemovitosti patří. Bylo v řádu věcí, když Obvodní soud pro Prahu 10 potvrdil Nadaci knížete z Lichtenštejna jako univerzálního dědice knížat a nechal v roce 2013 přepsat v katastru nemovitostí pozemky u Řičan ve výměře cca 600 hektarů z Františka Josefa II., který zemřel v roce 1989, na Nadaci.

Lichtenštejnské se s křivdou, kterou jim Československo způsobilo, nikdy nesmířili a nikdy ji nepřijali za definitivní. Brzy to bude 800 let, kdy je Přemysl Otakar II. pozval na Moravu, kde – a nejen zde – vybudovali dnešní pýchu ČR. I proto se současný vládnoucí kníže Hans Adam II. nikdy nechtěl soudit. Požadoval jednání, z něž může vzejít výsledek výhodný pro obě strany. Je ironií, že Česká republika nakonec zažalovala v roce 2014 kvůli lesu u Říčan jeho. Bez diplomatického varování, bez snahy se dohodnout. A stejně jako v roce 1951, i v letech 2014 – 2019 Česká republika před soudy tvrdí: Lichtenštejnské jsou Němci. Jelikož toto tvrzení ohrožuje v mezinárodním právním kontextu také nezávislost knížectví, lichtenštejnská strana svou obranu nikdy nevzdá. Aby bylo absurdní puzzle kompletní, české státní instituce se dokonce začaly kvůli Lichtenštejnům soudit mezi sebou: stát zažaloval Katastrální úřad v Prostějově, který před několika lety odmítl některé pozemky Lichtenštejnů na stát přepsat, protože k tomu neshledal zákonný důvod.

V letech 2017 – 2018 se Lichtenštejnské opakovaně pokoušeli přimět Českou republiku k jednání. Neúspěšně. Proto v prosinci 2018 Nadace knížete z Lichtenštejna a Hans Adam II. zažalovali u více než dvaceti okresních soudů Českou republiku a její příslušné instituce. K akci, jíž se chtěli vyhnout, přispěla vedle nečinnosti ČR také lhůta pro vznesení majetkových nároků, která by dle nového Občanského zákoníku vypršela 31. 12. 2018. V žalobách Lichtenštejnské požadují pouze ten svůj obsazený majetek, který dosud drží stát; protože nechtějí vyvolávat nové pocity křivdy, vynechali ten majetek v držení obcí, krajů, univerzit, církví nebo soukromých osob.

Zatímco žaloba ČR na Nadaci knížete z Lichtenštejna ve věci lesa u Říčan leží již dva roky u Ústavního soudu, žaloby Nadace vůči státu jsou v rané fázi (kompetenčního) rozhodování. Z chování některých soudů nyní vyplývá, že nepovažují Hanse Adama II. za hlavu cizího státu, respektive za osobu požívající výsad a imunit dle mezinárodního práva.

Lichtenštejnský problém je problém český. Výsledky veřejného mínění IPSOS Factum to ukazují jasně: téměř 60% populace chce dohodu, a nikoli soud; téměř 70% lidí do 30 let chce pro Lichtenštejnské spravedlnost. Česká veřejnost je lépe připravena na dohodu, než politická reprezentace. Přitom „otevřené otázky“ jen tak nezmizí. Budou více a více kazit pověst ČR v zahraničí, bránit investicím a příchodu know-how z jednoho z nejúspěšnějších států Evropy, zadržovat investice ekonomicky silného evropského monarchy, zavírat cestu významné pomoci s udržováním kulturního dědictví, ztratit přirozeného spojence, který cítí s našimi zeměmi historickou sounáležitost.

Případná dohoda o tom, jak napravit křivdu spáchanou na Lichtenštejnech, přinese českému státu jen výhody. Ekonomické, zahraničně-politické i psychologické. Bude to dohoda pro budoucnost, pro generace, které předsudkům vzniklým v padesátých letech minulého století už nerozumějí. Pokud budou soudy naopak pokračovat, spor se nevyhnutelně dostane na mezinárodní scénu. Zde Česká republika nemůže vyhrát. Ani věcně, ani reputačně. Právo je na straně Lichtenštejnů, a stejně tak čas.

Času má rod paradoxně víc, než Česká republika. Přetrval po staletí především díky tomu, že nad krátkodobý prospěch staví dlouhodobou udržitelnost projektů a úctu k rodinnému dědictví. Dobře to ilustruje stav lesů a půdy, které Lichtenštejnové vlastní v Rakousku: Na české straně soutoku Dyje a Moravy je unikátní krajina drancovaná nadměrnou těžbou státního podniku. Hned za hranicemi tu samou krajinu lichtenštejnský rod účinně chrání před intenzivním lesnictvím a zemědělstvím. Je tu řada bezzásadových zón a půdy se obdělává mnohem méně, než povolují nařízení EU. Udržitelně rod spravuje také lesy ve švýcarském Kalwangu. Díky zodpovědnému přístupu a špičkové péči o doslova

každý strom se zde daří předcházet větším problémům. Kůrovcovou kalamitu, jaká postihla Česko, tu neznají.

Průzkum IPSOS Factum odhalil i fakt, že 66 % obyvatel ČR považuje dosavadní přístup Nadace knížete z Lichtenštejna za velkorysý. Velkorysá může být i společná dohoda, jež by mnohaletý spor uzavřela. Aby reprezentanti českého státu vůbec poznali, co by mohli získat, musejí začít jednat. Obecně může prospěch odhadnout každý: česká společnost může získat příkladného hospodáře statků, které na území Česka už navždy zůstanou; k užitku všech.